

ӨМҮР БЕРҮҮЧҮ СУУ

БСРдин ачылышында сүйлөп жаткан айылдыктар

2014-жылдын май айынын чыгарылышына оңдоо

Бул жылдын май айындагы чыгарылышта дамбанын үстү 50 сантиметр коопсуз материал менен жабылып, анын үстүнө 30 сантиметр топурак төгүлөт деген маалымат туура эмес. 30 сантиметр коопсуз материал, 20 сантиметр топурак төгүлөт.

ЖАРДАМГА КОЛ СУНУУ

Суунун адам баласынын жашоосунда канчалык маанилүү экендиги айтпаса да белгилүү. Суусуз жерде өмүр мүмкүн эмес, ошол себептен суу биз үчүн эң кымбат ресурс. Биз суунун коопсуздугуна байланышкан ар кандай маселелерди чечүүнү, дайыма алдыңкы орунга койобуз. Ошондой эле жергиликтүү коомчулуктардагы, суу долбоорлоруна да салым кошуу биз үчүн өтө маанилүү.

Керектүү маалда суунун бир күнгө да болбой калышы, бүт түшүмдөн куру калтырышы мүмкүн, муну дыйкандар эң жакшы билишет. Ушул себептен, Кумтөр иригациялык системадагы суткалык жөнгө салуу бассейндерине (БСР) каржы бөлүп келет. Суу пайдаланылган маалда көлмөлөргө топтолуп, керек болгон маалда тартыштыкты жаратпайт. Ушундай жол менен суу текке кетпей, баарынын түшүмүнө чейин жетиштүү болсо болот.

2014-жылдын жазы Светлая Поляна тургундары үчүн жакшы жаңылык менен башталды. Суунун тартыштыгынан жабыркап келген дыйкандар, бул көйгөйдүн чечиле тургандыгын угушканда, өздөрүнүн айыл өкмөтү Мамытканов Жылкычы,

Кумтөр жана КАЕД долбоорлору менен биргеликте пландап жатышкан иш аракеттерин жапырт колдошту.

Жумуш мындан кеч бүткөндө түшүмүбүздүн жарымынан айрылып калмакпыз!

Алардын 30 миң м³ сууга чейин топтой ала турган суткалык жөнгө салуу бассейни, өткөн кылымдын жетимишинчи жылдары казылып, ошондон бери тазаланган эмес экен. Ушуга байланыштуу БСРдин сыйымдуулугу 5-6 миң м³ кубга чейин кичирейип кеткен. Тазалоо иши 7-майда башталып, 40 күндүн ичинде бүттү. Жайдын ысыгында сууга болгон муктаждык чоң болоору белгилүү болгондуктан, жумушчулар күнү-түнү иш алып барышты.

Бизге кылган иши үчүн Кумтөр иш канаасына ыраазыбыз!

- Айыл өкмөт башчысы, Жылкычы Мамытканов

Айылдын бир тургуну Асанов Алмаз Өмүрбекович, «эгерде жумуш мындан кеч бүткөндө түшүмүбүздүн жарымынан айрылып калмакпыз, быйыл өзгөчө кургакчылык болуп дагы жатат» деди. БСР өз убагында, керектүү маалда бүтүрүлдү. Эми БСР, баштапкы 30 миң м³ сууну топтой алат.

- Алмаз Асанов

Алмаз Асанов

Бул чыгарылышта:

- Дыйкандарга Кумтөрдүн пайдасы
- Кумтөрдүн сууну колдонуусу жана текшерүүсү боюнча түшүндүрмө

Суу болгон жерде ар дайым молчулук

Светлая Поляна айылындагыдай абал, өрөөндүн көптөгөн башка айылдарынын да көйгөйү. Дээрлик баардык суткалык жөнгө салуу бассейндери союз маалында казылып, ошол бойдон тазаланган эмес. Иригациялык каналдар менен БСРлер суу менен жээлип, ылай менен толуп, керектүү суунун көлөмүн азайткан. Кумтөр КАЕД менен биргеликте бир нече долбоорлорду ишке ашырды. Андан тышкары өз техникалары менен да көп көлмөлөрдү жана каналдарды калыбына келтирип, кээ бирлерин чоңойтуп бере алды.

Светлая Поляна айылындагы БСР тазаланганга чейин жана кийин

Район	Айыл	Объект	Пайда алгандар жана пайдалар
Таза суу			
Тон	Тон	Күндүн нуру менен иштеген насос	70 түтүн
	Көк-Сай	Күндүн нуру менен иштеген насос	200 түтүн
	Оттук	Күндүн нуру менен иштеген насос	520 түтүн
	Тогуз-Булак	Суу насосу	50 түтүн
	Ак-Сай	Труба жаткыруу	100 түтүн
Жети-Өгүз	Жети-Өгүз Курорт	Суу насосу	85 түтүн
Всего		6 объект	955 түтүн
Иригациялык суу			
Жети-Өгүз	Липенка	Суу насосу+дамба	838 га 2485 түтүн
	Жети-Өгүз	Суу насосу	400 га, 120 түтүн
	Ак-Дөбө	БСР тазаланды	482 га, 300 түтүн
	Конкино	БСР +3,5 км канал тазаланды	300 га 163 түтүн
	Боз-Бешик	БСР тазалоо	700 га, 225 түтүн
	Светлая Поляна	БСР тазалоо	600 га, 500 түтүн
Тон	Дөң-Талаа	Калкагаардагы, БСР тазаланды	700 га 350 түтүн
	Көлтөр	БСР тазалоо	350 га 250 түтүн
	Улагол - Ак-Булун	Канал тазалоо (7 км)	1000 га 550 түтүн
Жалпы:		11 объект	5370 га 4943 түтүн
Бардыгы болуп:		17 объект	5370 га 5998 түтүн

Калкагаар айылындагы Суткалык жөнгө салуу бассейни

Калкагаар, Тон

1990-жылы казылган Калкагаар айылындагы БСРге башында 30 миң куб метр суу топтолчу. Ошол убактан бери тазаланбай, жарым жартылай кум толуп калган. Өткөн жылы өзүбүздүн техникабыз менен тазалаганга аракет кылып тазала албай койгонбуз. Бул жылы Кумтөр өздөрүнүн экскаваторун алып келип, биздин 3 жүк ташыган машиналар менен баштапкы абалындагыдай кылып тазалашты.

Өткөн жылы Кызыл-Суу айылында сеп болгондо да, Кумтөр дамба кылып жардам беришкен дейт айыл өкмөт башчысы Улан Эсенгул Уулу.

Көлтөр айылы, Тон

Жыйырма жыл мурун казылган суткалык жөнгө салуу байссейнибиз толуп, 8 миң куб метрге чейин эле суу батып калган. Кумтөрдүн жардамы менен үч эсеге жакын кеңейтилип, азыр 23 миң куб метр суу топтогонго болуп калды. Бул БСР, буга чейин 200 гектардан ашык жерге колдонулуп келчү. Биздин дагы иштетилбей жаткан 500 гектардай жерибиз бар, эми ушул БСРдин жардамы менен ал жерлерди иштете алабыз деп үмүт кылып жатабыз.

Кумтөр былтыр дагы өздөрүнүн техникалары менен, каналдарыбызды дагы тазалап берген дейт айыл өкмөт башчысы Азизов Кубан Сагындович.

Липенкадагы насостук станция

Жети-Өгүздөгү насостук станция

Тамчылатып суугаруу менен сууну сактоо

Азыркы маалда Ыссык-Көлдүн дыйкандары үчүн суунун тартыштыгы бирден-бир чоң көйгөй. Каналдарды жана БСРлерди тазалоо сугат суунун көлөмүн көбүрөөк камсыз кылат, ал эми тамчылатып сугаруу технологиялары сууну үнөмдөөгө жардам берет.

Чопо идиштер менен болобу, майда тешикчелери бар түтүктөр же азыркы замандагы платсмаа белүштүргүчтөр менен болобу, айтоор тамчылатып сугаруу идеясы, байыркы убакытардан бери эле белгилүү болуп келген. Бул жерде негизги максат болуп, өстүрө турган гана өсүмдүкө сууну жаай, бирок туруктуу жеткиликтүү кылуу. Муну кылуу башында сөзсүз көбүрөөк пландаштырууну жана аракетти талап кылат, бирок келечекте аз суу, энергия жана жумуш пайдаланылат. Мындай сугаруу ыкмасы баардык эле өсүмдүктөргө туура келбейт, бирок бактарды, мөмөлү чөптөрдү мисалы помидор, перец сыяктуу өсүмдүктөрдү сугарууда баардык жагынан бир топ үнөмдүү болот.

2013-жылдын январь айында питомник, сактоочу жайлар жана күнөз каналар боюнча Ыссык-Көл областында, Карагат+ аттуу долбоору башталган. Долбоор лицейлерди жана жергиликтүү дыйкандарды да колдоп, аларга ушул технологиялар боюнча курстарды өтүп жатышат. Буга кошумча, сууну үнөмдөө үчүн тамчылатып сугаруу ыкмасын колдонууну дыйкандарга жайылтууда.

Карагат+ долбоору швейцариялык Helvetas уюмунун микро иригациялык

технология долбоору, Ыссык-Көл питомник Ассоциациялары менен биргеликте, суу аз болгон жерлерде тамчылатып суугаруу ыкмасын тааныштырууда.

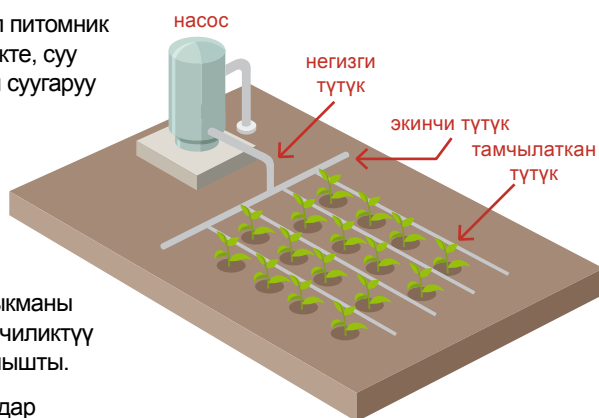
Бул ыкманы кантип жасоо жана колдонууну дыйкандарга көрсөтүү үчүн, 25 айылда уруктар тигилген көргөзмө участкаларын чогуу жасашты. Ошондой эле дыйкандарга бул ыкманы үйрөтүп, жайылтуу үчүн жоопкерчиликтүү ортомчу тарапты дагы тандап алышты.

Булан-Сөгөтү айылында дыйкандар тамчылатып суугаруу боюнча үйрөнүп, өздөрүнүн көргөзмө участкаларына орнотуп алышты. Бул алар үчүн маанилүү жаңы билим болгондугун жашырышкан жок. Эми ушул көргөзмө участкалардын ээлеринин милдети, бул ыкманы башкалар да өздөрүнүн жерлерине жана бактарына колдонуу үчүн аларга үйрөтүү.

Азыркы учурда 30 гектар жерге, тамчылатып сугаруу ыкмасы боюнча сураныч бар, аймакта сууну сарамжыл пайдалануунун маанилүүлүгүн эске алганда, мындай суроо талап дагы өсөөрү ачык.

Карагат Фест

Жыл сайын өтүүчү Карагат Фестивалы август айында Кызыл-Суу айылында болуп өттү. Ыссык-Көлдүн мөмө жемиштеринин бул фестивалы, багбан дыйкандарды, дыйканчылыка керектүү шаймандарды сатуучулар жана жөнөкөй адамдарды чогултту. Ишкердике кызматташтык табуу үчүн жана ошондой эле күнөскана, тамчылатып суугаруу сыяктуу жаңы технологиярды үйрөнүүгө эң сонун мүмкүнчүлүк. Жетишкен ийгиликтер бизди кубандырды, бул долбоорлор дыйкандардын жана ишкерлерлердин өнүгүп өсүшүнө салымын кошо берет деп үмүт артабыз.

Негизги пайдалуу жактары:

- Суу үнөмдүү пайдаланылат
- Ото чөптөр азыраак өсөт
- Топурак же азыктандыруучу заттар жуулуп кетпейт
- Азыраак электроэнергия талап кылынат, анткени насостор башка иригациялык ыкмаларга караганда төмөнкү басымда иштейт
- Орнотулгандан кийин башка ыкмаларга караганда, аз жумуш күчүн талап кылат
- Суу жай жана акырын аккандыгы үчүн, борпондуу жерге эң туура келет

Карагат Фест 2013

0800 223 23 23

www.kumtor.kg

info@kumtor.com

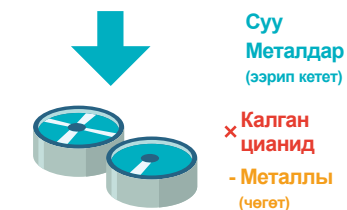
Тегирмен - 6.3 млн м³ суу колдонулган

Суунун көпчүлүгү цианидди алсыздандыруу үчүн колдонулат, ал эми цианид, алтынды рудадан бөлүп алуу үчүн колдонулат. Бул процессте башка металлдар да ээрип кетет. Мындан чыккан калдык суулар дамбага сордурулат.

Хвостохранилище

Бул жерде калдык суулар чогулуп күндүн ультра фиолет нурларына кабылат. Бул суудагы цианиддердин бузулушуна алып келет. Ал жерден суулар тазалоо жайына сордурулат.

Өнөр жай агындыларын тазалоочу жай

Бул жерде калган цианиддерди жок кылуу жана ээриген металлдары катуу абалга алып келүү үчүн химиялык заттар кошулат. Ушул жана башка зыяндуу бөлүкчөлөр тундурулуп, сууну төгү лицензиясынын негизинде, тазаланган суу Кумтөр дарыясына куюлат.

Турак-жай Лагери - 0.19 млн м³ суу колдонулган

Жалпы көлөмдүн аз пайызы ичкенге жана санитардык жактарга колдонулат. Жыйынтыгындагы канализация суулары канализация тазалоо жайына сордурулат

Канализация сууларын тазалоочу жай

Бул жерде бактерияларды жок кылып, сууну коопсуз кылуу үчүн, стандарттык биологиялык ыкма жана хлордо ишке ашат. Сууну төгү лицензиябызга ылайык, тазаланган суу дарыяга койо берилет.

Петров көлүнө болгон таасирди азайтуу

Петров көлүнө болгон муктаждыгыбызды азайтуу үчүн, тегирмендеги руданы иштетүүдөгү пайдаланылган сууну кайрадан колдонуубуз. Ошондой эле, 2012-жылдан баштап карьерде чогулаган сууларды тегирменге колдонуп келебиз. 2013-жылы руданы иштетүүдө колдонулган суунун алтыдан бир бөлүгү, түндүк карьерден сордурулуп алынган, муну менен Петров көлүнөн алынуучу суунун көлөмү бир топ азайган.

Нарын дарыясынын агымына болгон таасир

Кумтөр дарыясы башка көптөгөн агымдардай болуп Нарын дарыясына кошулат. Кумтөр иш-канасы дарыя Нарын шаарына жеткенге чейинки агымдан колдонгон суунун көлөмү 0.04 пайызды түзөт (жалпы 1 миллион метр куб). Мындай көлөм дарыянын агымына билинерлик деле айырма бербейт.

Нарын дарыясынын агымынан Кумтөр пайдаланган суунун көлөмү

Кумтөр пайдаланган суу

Сууну пайдалануу жана тазалоо

Кумтөрдө пайдаланылган баардык сууларга эл аралык стандарттарга ылайык мамиле кылынат. Кумтөр дарыясына кошула турган суунун коопсуз болушу үчүн, 18 ар башка жерден үлгүлөр такай алынып текшерилип турат. Буга, суунун дарыяга куюла турган жери да кирет, ошондой эле, куюла турган жерден дарыя бойлой өйдө дагы, ылдый дагы кеткен жерлер кирет. Сууну көзөмөлдөө, компаниянын атайын экологдору тарабынан жүргүзүлөт. Көз карандысыз текшерүүлөр, кыргыз малекеттик өкүлдөр тарабынан да, өзгөчө компания тазаланган сууну дарыя куюуга уруксат алардан мурун жүргүзүп турат.

- Үлгүлөрдү алуу жерлери сууну көзөмөлдөп туруу үчүн үлгү алган жерлер
- Контролдук шабаа суунун сапаты коопсуз стандартка дал келиши керек болгон негизги жерлер
- Уруксат берилген жеринин чек арасы

Сууну текшерүү

Бир нече көз карандысыз, профессионалдуу лабораториялар да, суунун үлгүлөрүн алып текшерип турат. Кара-Балтадагы Stewart Assay and Environmental Laboratories LLC (SALE) лабораториясы көпчүлүгүн текшерет, бирок үлгүлөр Канададагы Saskatchewan Research Council жана Lakefield Research Laboratories аттуу лабораторияларына, жыйынтыктарды салыштырыш үчүн такай жөнөтүлүп турат. Кумтөрдө суунун сапатын күн сайын текшере турган лаборатория да бар.

УЧКУНДАГЫ КЕҢСЕСИ

24 Ибраимов көч.,

Бишкек, 720031

Кабылдама: 996 (312) 90-07-07

КАРАКОЛДОГУ РЕГИОНАЛДЫК КЕҢСЕСИ

61 Первомайская көч., Каракол,

Телефон: 03922 5-77-99

БАЛЫКЧЫ МААЛЫМАТ БОРБОРУ

0312 90-07-39 ext 5124

БАРСКООН МААЛЫМАТ БОРБОРУ

0775 979 760

БӨКӨНБАЕВ МААЛЫМАТ БОРБОРУ

0779 055 778